

Agrese a šikana jako pedagogické jevy

Vztah agrese a šikany

- **Agrese** = napadení (nejobvyklejší výklad tohoto pojmu)
- **Šikana** = zvláštní případ agrese, znamená obtěžování, týrání, sužování, pronásledování atd.
- Někteří psychologové tvrdí, že agrese je „naučená“ – že si ji osvojíme na základě zkušenosti (přímé nebo zprostředkované), v tomto pojetí se z dítěte stává agresivní člověk postupně, a to tak, že si „pamatuje“ způsoby jednání, které vedou k „úspěchu“

Příčiny, znaky a druhy šikany

K původu (podstatě) agrese a šikany – příklady interpretací:

- 1) teorie identifikace původní oběti s agresorem
- 2) teorie přeměny (transferu) nenaplněného pozitivního vztahu ve vztah negativní

Znaky šikany:

- opakované ubližování
- bezbrannost oběti
- asymetričnost (více proti jednomu)

Druhy šikany:

- přímá (tvrdé projevy, mírnější projevy)
- nepřímá (pomluvy, intriky, izolace...)

Motivace k šikaně:

- touha po mužnosti
- touha dominovat
- motiv krutosti
- zvědavost
- nuda

Aktéři a oběti šikany

Aktéři šikany – agresoři:

- poškození nevhodnou výchovou (citový chlad, lhostejnost, tolerance k násilí, ponižování...)
- somatické zvláštnosti
- specifické projevy chování
- temperamentové dispozice
- souvislost mezi chováním otce a účastí syna na šikaně
- socioekonomický status
- učitel jako spoluaktér šikany

Oběť agrese – šikany:

- somatické zvláštnosti
- psychické příčiny:
  - děti s nízkým sebevědomím (tiché, plaché, citlivé, ustupující...)
  - děti neschopné zaujmout (osamělé – bez kamarádů, neduživé...)
  - děti s útočným chováním (dráždící, popichující – protivné...)
  - noví žáci, vynikající žáci, jemní žáci...

Vývojové stupně šikanování

1. stupeň - zrod ostrakismu = mírné, převážně psychické formy násilí (oběť se necítí dobře, je neoblíbena, neuznávána...)
2. stupeň - fyzická agrese a přitvrzování manipulace
3. stupeň - vytvoření jádra (širitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky šikanovat nejvhodnější oběť (oběti))
4. stupeň – většina přijímá normy agresorů
5. stupeň – dokonalá šikana – prorůstání šikany do oficiální (školní) struktury

Pedagogické prostředky řešení šikany a její prevence

Diagnostikování šikany učitelem

přímé znaky:

- specifické verbální projevy a reakce na ně
- specifické fyzické projevy a reakce na ně

nepřímé znaky:

- osamělost – izolovanost
- nejistota, ustrašenost, smutek
- výrazné zhoršení prospěchu
- vyhledávání blízkosti učitelů
- odmítavý vztah ke sportu
- poškozené, znečištěné věci nebo zranění, která nejsou uspokojivě vysvětlena

Postoje školy k šikaně:

- „ať si to vyřídí mezi sebou“
- „jakmile zasáhneme, šikana se utají“
- „řešení ublíží pověsti školy“

Doporučované postupy:

- vyšetření případu
- jednoznačné odsouzení šikany
- první fáze nápravy
- prevence

Náprava a prevence (týmová práce):

- jednání s obětí
- jednání s agresorem
- jednání s rodiči oběti a agresora
- jednání se žáky (například diskuse o problému pasivní tolerance...)
- otázka „publicity“ – zveřejnění celého případu

Literatura:

- ŘÍČAN, P. Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál, 1995.
- ELLIOTOVÁ, M. Jak ochránit své dítě. Praha: Portál, 1995.
- KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál, 1995.